

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih : 18. Haziran 2025
Sayı : 1201

10/2813

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki çay tarımı ve sanayisinin karşı karşıya olduğu sorunların tespit edilmesi, çay üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, üreticilerin yaşadığı ekonomik kayıpların önlenmesi, teşvik ve destekleme mekanizmalarının geliştirilmesi, çay sektörünün rekabet gücünün artırılması ve çay kaçakçılığına karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98 inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 104 üncü ve 105 inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederiz.

Dr. Aliye Coşer
Antalya M.V.

Mehmet Tahtasız
Corum M.V.

S. Suiçmez
Av. Sibel SUIÇMEZ
Trabzon Milletvekili
TBMM Katip Üyesi

Gülken Kış
Nersin M.V.

Ali Karabaka
Uşak M.V.

Kınat ÖZDEMİR
İstanbul M.V.

Nurettin Yentek
Behirdiç M.V.

Okan Korumaz
Antalya M.V.

İhami ÖZCAN Aygün
Tekirdağ Milletvekili

Aliye Timişel ELSEVER
Ankara M.V.

Yunus Emre
İstanbul M.V.

Deniz YAVUZYILMAZ
Zonguldak M.V.

Ayşe Sibel
YANIK ÖNEROĞLU
İSTANBUL M.V.

Ali Kaş
Osmanlı M.V.

GEREKÇE

Çay, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin iklim ve toprak özellikleriyle bütünleşmiş, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısının temelini oluşturan stratejik bir üründür. 3092 sayılı Çay Kanunu uyarınca çay tarımı, üretimi, işletmesi ve satışı serbest olmakla birlikte; siyah çay, yeşil çay, aromalandırılmış siyah ve yeşil çay ile kafeinsiz siyah ve yeşil çayın üretim, işleme, etiketleme ve piyasa arzı süreçlerine ilişkin koşullar, 2015/30 sayılı Türk Gıda Kodeksi Çay Tebliği doğrultusunda belirlenmektedir.

Mevcut yasal düzenlemeler, çay üreticisinin korunması ve sektörün sürdürülebilirliği açısından yeterli olmadığından, çay fiyatlandırması, alım kotası ve özel sektörle ilişkiler hususunda üreticiyi gözeten yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Devlet desteklerinin yetersiz kalması, organik ve iyi tarım uygulamalarının teşvik edilmemesi, kimyasal gübre kullanımının toprak ve içme suları üzerinde yarattığı olumsuz etkiler ve sürdürülebilir bir çay politikası geliştirilememesi, hem üreticinin hem de bölge ekonomisinin zarar görmesine yol açmaktadır.

Ülkemizde çay tarımı, Rize, Trabzon, Artvin ve Giresun illerinde, toplam 792 bin dekarlık alanda gerçekleştirilmektedir. 2024 yılı itibarıyla yaş çay üretimi 1 milyon 354 bin tona ulaşmış, bu üretimin önemli bir kısmı ÇAYKUR ve özel sektör tarafından işlenmiştir. Bölgede ÇAYKUR'a ait 47 adet faal çay fabrikası, özel sektöre ait 144'ü faal olmak üzere toplam 229 çay fabrikası bulunmaktadır. Buna karşın, üretim ve pazarlama süreçlerinde yaşanan çeşitli aksaklıklar hem üreticilerin hem de sanayicilerin ekonomik kayıplarına ve sektörde kalite düşüşüne neden olmaktadır. ÇAYKUR'un uyguladığı alım kotası, kota fazlası ürünü daha düşük fiyatlarla özel sektöre satmak zorunda kalan üreticinin gelir kaybına yol açmakta; özel sektörün düşük fiyat politikası ise bu kaybı daha da artırmaktadır.

Çay üreticilerinin ürettikleri çayın, değerini koruyabilmesi için yaş çayın hasattan hemen sonra ve bozulmadan hızla satılması gerekmektedir. Hasat zamanının ertelenememesi ve gelecek hasat dönemlerine hazırlık için mevcut ürünün zamanında toplanması şarttır. Bu da üreticilerin, bir yandan artan maliyetlerle mücadele ederken bir yandan hızlı ve etkin bir şekilde hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır.

İyi tarım uygulamalarına geçilememesi, toprak ve bitki kaynaklı kalite kayıplarını derinleştirmekte, kimyasal gübre kullanımının yarattığı uzun vadeli riskler halk sağlığını tehdit etmeye devam etmektedir. Bu sürecin artan maliyetler ve düşük gelir beklentisiyle birleşmesi, yerli işgücünün çay tarımından uzaklaşmasına ve kırsaldan kente göçün hızlanmasına yol açmaktadır.

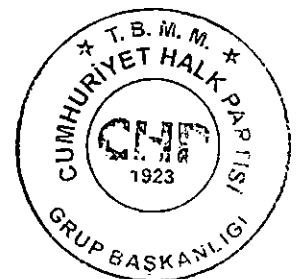
Üreticilerin ve sanayicilerin finansal yükünü ağırlaştıran diğer etkenler, yüksek faizli üretim kredileri, vadeli satışlarda peşin ödenen KDV uygulaması ve SGK primlerinin yüksekliği olarak öne çıkmaktadır. ÇAYKUR'un kuru çaya yönelik fiyat politikası ise kurumun sık sık zarar yazmasına sebebiyet vererek, sektördeki genel fiyat dengesini bozmakta, hem tüketiciye hem üreticiye yansıyacak yeni maliyetleri beraberinde getirmektedir. Ulusal marketa zincirlerinin düşük fiyat politikası da çay satışında kalite yerine fiyat rekabetini önerek kalitesiz üretime zemin hazırlamaktadır.

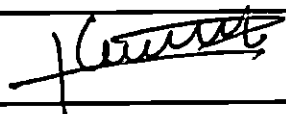
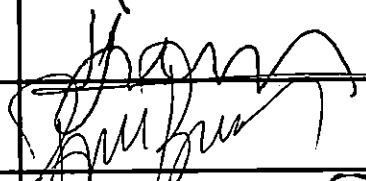
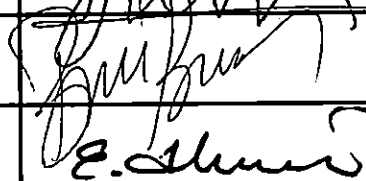
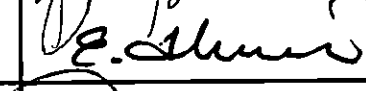
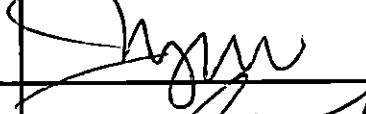
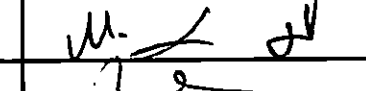
Tüm bu sorunların yanı sıra, son yıllarda ülkemize giren kaçak çay miktarındaki artış, hem yerli üreticiyi haksız rekabete maruz bırakmakta hem de denetimsiz olduğu için halk sağlığını riske atmaktadır. Mevcut devlet destekleri yetersiz olup, organik çay üretiminin yaygınlaştırılmasında ve çay tarımının sürdürülebilirliğinin sağlanmasında beklenen katkıyı sunamamaktadır. Bu tablo, çay üreticilerinin gelir kaybına ve bölge ekonomisinin zayıflamasına yol açmakta, kırsaldan kentlere göçü hızlandırmaktadır.

Türkiye, dünya çay üretiminde önemli bir konuma sahip olmasına rağmen, mevcut politikaların yetersizliği nedeniyle ekonomik ve sosyal açıdan büyük kayıplarla karşı karşıya kalmaktadır. Çay üreticisini koruyacak ve çay tarımını sürdürülebilir kılacak daha etkin devlet desteklerine, organik ve iyi tarım uygulamalarını yaygınlaştıracak teşviklere, kaçak çayla mücadeleyi güçlendirecek denetim mekanizmalarına ve ulusal pazarda fiyat dengelerini koruyacak kapsamlı önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Tüm bu gerekçeler doğrultusunda, çay tarımında yaşanan problemlerin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, üreticilerin ekonomik kayıplarının önlenmesi, sektörde sürdürülebilirliğin ve kalite standartlarının sağlanması ile kaçak çay girişinin engellenmesi amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması gerekmektedir.

1209 Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

Adı Soyadı	Seçim Bölgesi	İmza
1 Cevdet AKAY	Korobük	
2 Mithip Kanko	Kocaeli	
3 Bekir Zafewirge	Manisa	
Engin ALTAY	İstanbul	
Eylen DAYİRTÜGÜM	Zonguldak	
Tahsin Ocaklı	Rize	
A.Vehbi BAKIRUSÖKÜ	Manisa	
Ahmet Baran YAZGAN	Edirne	
Özgür Ceylan	Çankalele	
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

